

Hatalomváltás Kairóban

A nyári hónapok legnagyobb visszhangot keltő közel-keleti politikai fordulata az egyiptomi elnök július 3-i eltávolítása volt. A Muszlim Testvérek soraiból származó Mohamed Murszit a hadsereg alig egyéves működés után, az ország egyre mélyülő politikai megosztottságára, a széles körű tömegelégedetlenségre hivatkozva mozdította el hivatalából. A lépést indokoló televíziós beszédében Abdel Fattáh al-Szíszi védelmi miniszter azt is közölte, hogy a vitatott cikkelyek revideálásáig felfüggesztik az alkotmányt, az államfői jogok gyakorlását pedig az elnökválasztásig a Legfelsőbb Alkotmánybíróság elnöke látja el. A kormányzati teendőkkkel egy szakértőkből álló testületet bíznak meg.

Egyiptom első demokratikusan megválasztott elnökének megbuktatása, a hívei által szervezett tiltakozó megmozdulások drasztikus letörése, az amerikai politikai kombinációkban is felértékelődő Muszlim Testvérek törvényen kívül helyezése a világ számos országában megütközést keltett. A mérsékelt iszlamista szervezet, illetve politikai csoportosulásának, a Szabadság és Igazságosság Pártnak az „arab tavasz” időszakában tapasztalt látványos felemelkedése, majd az ezt követő mélybe zuhanása jól érzékeltette azokat a gyorsan változó erőviszonyokat, amelyek a regionális hatalmi átalakulás nyomán álltak elő. A közel-keleti szunnita államok egy részében jelentős társadalmi bázissal rendelkező Muszlim Testvérek-szerveződések politikai előretörése a vezető „status quo” hatalom, Szaúd-Arábia döntéshozói körében kiverte a biztosítékot. Ebben Rijád és több öböl menti szövetségese az iráni expanzív törekvéseknél is nagyobb veszélyt látott. Annak ellenére, hogy a Muszlim Testvérek részéről számos alkalommal élesen bírálták a „síita nagyhatalom” politikáját, ellenfelek úgy vélték, hogy a szunnita szerveződés és Irán közötti ellentétek nem áthidalhatatlanok. Egy ilyen alternatíva lehetősége – párosulva a Muszlim Testvéreknek az iszlám és a demokratikus alkotmányos berendezkedés összeegyeztethetőségét hirdető nézeteivel – az „arab tavasz” nyomán előállt új helyzetben életveszélyes politikai kihívás volt Rijád számára. A szaúdiak által vezetett szunnita tengelynek és a „csendes-társ” Izraelnek a Muszlim Testvérek visszaszorítását célzó ellenoffenzívája 2012 őszétől bontakozott ki. E folyamat kulminációs pontját a kairói hatalomátvétel jelentette.

Az egyiptomi iszlamista szerveződés eltávolításához a belpolitikai erőviszonyok alakulása is kedvező feltételeket teremtett. A Muszlim Testvérek Murszi elnöki időszakában a vezető szerep biztosításához szükséges kulcsfontosságú szférákat nem tudták kellőképp ellenőrzésük alá vonni. Az 1952-es egyiptomi forradalom után kiépített rendszer fő támaszainak, a hadseregnek és a vele szorosan összefonódó államapparátusnak, vallási-politikai tényezőknak a hatalmat sikerült megőrizniük. Az események kimenetelében jelentős szerepet játszott, hogy az „arab tavasz” első évének jelentős társadalmi támogatottsága is nagyban visszaesett a gazdasági-szociális helyzet romlása következtében.

A politikai fordulat ellenére az ancien régime győzelme a számos belső és külső kihívás miatt nem tekinthető lezárt fejezetnek.